

Museale molenvondst

Groninger Museum

Pittoreske barkmolen aan het Reitdiep

Wie raadt nu dat midden op de Hofstede de Grootkade in Groningen, iets ten westen van de plaats waar nu de Taco Mesdagstraat op de kade uitkomt, honderden jaren een kloeke molen heeft gestaan? Ter plaatse wijst niets daarop, maar de molen is vaak in beeld gebracht. Te beginnen op de in 1637 ontworpen kaart van Egbert Haubois waar de molen is aangeduid als vulmolen. Een vul of volmolen produceerde zeildoek. In 1694 werd ter plaatse voor Adriaan Isebrandts een spinnepot met stelling gebouwd. Aanvankelijk was het een pelmolen, later een pel- en barkmolen. In een barkmolen werd boombast vermalen tot bark, een noodzakelijk onderdeel van het leerlooiersproces. De molen is te zien op een tekening van Cornelis Pronk (1691-1759) uit 1751. In 1780 brandde de molen af en kwam er een achtkante pel- en barkmolen met stelling. In die tijd was de molen van de familie Hesseling. De nieuwe molen is te zien op een mooie tekening uit hetzelfde jaar van Jacobus Versteegen (1735-1795). De tekening werd in 1992 door het Groninger Museum verworven. Prachtig is te zien dat op de stadswal en een stuk langs het Reitdiep geheel volgens de toen gangbare mode, hoge geschoren bomen stonden. De molen bleef rustig draaien en kwam zo op een schilderij van het Reitdiep uit 1850 van Jan Ensing (1819-1894), die nu in de opstelling 'De Collectie' van het Groninger Museum is te zien. In 1867 verkocht de familie Hesseling de molen aan K. Hofman uit Ennum. De molen is in de loop der jaren vele malen afgebrand, het laatst in 1882. De daarop gebouwde mooie grote molen, deels in en tegen de Reitdiep gebouwd, is bekend van vele ansichtkaarten en ook van een mooie ongedateerde tekening van de schilder Franciscus Bach (1865-1956). Het was waarlijk een pittoresk gezicht. Het achtkant

van de molen was afkomstig van de watermolen van de polder De Oude Held en die naam was nog lang te lezen aan het Reitdiep. De molen bleef tot ongeveer 1907 draaien als barkmolen, maar had de laatste jaren ook een motor. In 1910 overleed de laatste eigenaar D. Hofman Dzn. De erfgenamen verkochten de molen aan de gemeente, die hem in gedeelten sloopte. In 1912 werd het bovendek verkocht aan een molenmaker, die dit gebruikte voor een molen bij Wilhelmshaven in Duitsland. In 1915 kwam het einde voor de stenen romp en bijgebouwen. Het Taco Mesdagplein was al aangelegd. De molen en de inmiddels overbode Reitdiepdijk moesten wijken voor een nieuwe weg, die in 1923 vernoemd werd naar de kunsthistoricus Dr. C. Hofstede de Groot. Deze had enige tijd te voren zijn omvangrijk en belangrijke kunstcollectie met werken van Rubens en Rembrandt aan de stad geschenken. De molen in Wilhelmshaven hield de herinnering aan de molen levend tot deze in 1956 ook afbrandde.

Egge Knol,
conservator archeologie, geschiedenis en oude regionale kunst(nijverheid) van het Groninger Museum

H. Hachmer, 'Verstild verleden (12)' De Zelfzwichter 22 (77) (maart 1995), 30-31.

A.T. Schuitema Meijer, Groningen zó bekeken 1880-1940, 32-33.

B. van der Veen, De windmolens in de gemeente Groningen' Groningsche volksalmanak 1931, 136-178, met name 165-167.

foto's pagina 8 Marten de Leeuw/Groninger Museum

CORNELIS PRONK
GRONINGEN GEZIEN VANUIT HET WESTEN; OP DE VOORGROND HET REITDIEP (VOORSTUDIE), 1751
PENTEKENING

JACOBUS VERSTEEGEN
GRONINGEN GEZIEN VANUIT HET WESTEN; OP DE VOORGROND HET REITDIEP, 1780
GEWASSEN PENTEKENING

FRANCISCUS HERMANUS BACH
(OFFICIEEL BACHG)
BARKMOLEN BIJ DE KRANEWEG, REITDIEP,
CA. 1878
POTLOODTEKENING